

Detail 03

Meer SBR graag!

NRC Handelsblad heeft op zaterdag een bijlage die Lux heet. De inhoud is meestal van een irritante oppervlakkigheid. Vaak lees ik dit deel, tot mijn eigen teleurstelling, als eerste. Na de voorpagina volgt een pagina met een foto van een huis met een bijzonder interieur. De bewoners worden geïnterviewd over het wie, wat en waarom van het pand. Er komen prachtige woningen langs en dito bewoners. De laatste vraag is vaak "wat mee te nemen bij brand".

De meeste mensen nemen hun dierbaren mee.

Soms wordt een andere vraag gesteld: wat is van Ikea? Leuke vraag is dat. Ik heb het vermoeden dat de mensen die hun bijzondere huis in de krant tonen, niet per se willen pronken met hun Ikea-aankopen. Vaak wordt het bekende keukentrapje genoemd. Of een bureaulamp. Verdacht weinig spullen. Laatst was er een architect die aangaf veel van Ikea te hebben (een opluchting), maar die eraan toevoegde weinig te besteden te hebben. Dat is jammer. Want Ikea is natuurlijk prima, je moet het alleen goed gebruiken. Als basis voor je huis.

Hetzelfde niet-geassocieerd-willen-woorden-met-gevoel geldt een beetje voor de toepassing van de Standaard Bouw Referentie – de zogenoemde SBR-detailering. Deze is goed en degelijk. Ze is getest, ze lekt niet, de kierdichting is in orde, ze voldoet aan het bouwbesluit en als je wilt kun je de autocadbestanden zo opnemen in je tekenwerk (dan moet je wel het lettertype even aanpassen, want dat is een wonderlijke comic sans serif). Aannemers zijn er ook superblij mee, lekker standaard. Ik vermoed dat veel ontwerpen er beter van worden, als vaker naar de SBR gekeken wordt. En dat bedoel ik niet alleen praktisch.

Want wij architecten detailleren ons suf. 'God-is-in-the-details', is ons mantra. Roosters in de gevel? Wegdetailederen die handell! Een hemelwaterafvoer, toch niet van pvc hè? En dat kozijn, geen standaardnegge hoor, volledig vlak in de gevel graag. Elk detail doet ertoe. Maar dat is helemaal niet waar! Een detail doet er alleen toe, als het ertoe doet. De rest mag gewoon lekker banaal.

Dat valt namelijk helemaal niet op, als het ontwerp goed is. Sterker nog,

Dom Hans van der Laan, Abdij Roosenberg, Waasmunster (B)

Foto Fulvio Orsenigo

gewone details vormen de geruststellende basis van een mooi gebouw. Neem bijvoorbeeld een vierkante HWA. Ik vermoed dat deze niet voorkomt in onze standaard bouwreferentie. De vierkante HWA kost geld en heeft bijzondere aansluitingen nodig. Ook dat kost geld. De aandacht gaat vervolgens juist naar deze plekken. Die bijzondere vierkante HWA sluit namelijk wel raar aan op die stadsuitloop. Terwijl het dus niet om die HWA gaat. Maar om de entree ernaast, of een raam of de mooie vorm. Kijk eens naar de projecten van Dom Hans van der Laan (1904-1991). Daar stikt het van de HWA's die aansluiten op lompe vergaarbakken. Heerlijk! En wat een krachtige gebouwen.

In negentig procent van de gevallen kan een project toe met SBR-details, met een kleine bewerking van wat profielen en latten. Dat wel. Alleen maar SBR moet je niet doen, dat slaat dood, net als alleen maar Ikea in je huis. Een daktrim vijf keer groter maken of een overstek verjongen, daar knapt een SBR-detail enorm van op. Een leuke vraag in een mooi nieuw gedocumenteerd project zou kunnen zijn: hoeveel procent van dit project bestaat uit SBR-details?

Niks mis mee. Je moet het alleen goed gebruiken, als basis voor je ontwerp. En het geld uitgeven op de plekken waar het moet knallen. **Marjolein van Eig**

Vergeten helden 03

Juliaan Lampens

De afgelopen jaren is er meer en meer aandacht voor de hedendaagse Vlaamse architectuur. Een voorbeeld daarvan is de huidige lezing- en debatreeks 'Belgische contrasten' georganiseerd door FASADE (Forum voor Architectuur en Stedenbouw aan de Eem Amersfoort). Op 3 december wordt de reeks afgesloten met een debat tussen onze Rijksbouwmeester en de Vlaams Bouwmeester. Met zijn bureau 51N4E maakt hij onderdeel uit van een talentvolle Vlaamse generatie die ook internationaal steeds meer naam maakt.

Hoe anders is het verhaal van Juliaan Lampens geboren in 1926 in de buurt van Gent. Zijn vader is schrijnwerker, daar erft hij de voorliefde voor ambachtelijkheid van. De jonge Juliaan is een talentvolle tekenaar en droomt ervan schilderen te worden. Toch volgt hij een opleiding voor technisch

tekenaar aan het Sint-Lucas in Gent en vervolgens studeert hij aan hetzelfde instituut architectuur. In 1950 richt hij zijn eigen bureau op en ontwerpt hij in een relatief traditionele stijl; van dit werk is weinig bekend. De grote omslag in zijn stijl wordt veroorzaakt door de wereldtentoonstelling in 1958 in Brussel. Zijn werk sluit vanaf dan in grote lijnen aan op het brutalisme. Met het grote verschil dat hij ernaar streeft om de zwaarte die kenmerkend is aan deze stijl, te laten contrasteren met juist een licht en transparant gevoel. Zijn motto is dan ook 'gevoelsmatige rationaliteit', een combinatie van de rationaliteit van Mies van der Rohe en de artistieke en uitdrukingskracht van Le Corbusier.¹ Het best zichtbaar is dit in zijn eigen woning in Eke uit 1960. De hoofdstructuur is krachtig en massief, tegelijkertijd beoogt de detaillering een aaneensluiten van binnenruimtes en van binnen naar buiten. Hij zegt daarmee vaarwel tegen het burgerlijk wonen, zoals hij dat zelf noemt. Zijn zoons, voor wie hij later huizen bouwt, groeien op in dit huis. Lampens zegt daarover dat een der-

gelijke woonomgeving je noodzaakt om geestelijke privacy te bewerkstelligen. Zijn open woningplattegrond maakt het mogelijk om altijd een directe relatie met de natuur te onderhouden, ook een zeer belangrijk uitgangspunt in zijn werk. De natuur en het landschap bepalen de positionering van zijn ontwerpen op het kavel. Een van de andere uitzonderlijke werken van deze architect is de kapel van Kerselare te Edelare (1966). Een diagonale betonnen balk die uit de grond naar de hemel wijst. De uitzonderlijk ruimtelijke eenvoud en verankering in het landschap zijn indrukwekkend. Vijftig jaar later kunnen we constateren dat zijn werk van een tijdloze kwaliteit getuigt en daarmee misschien wel meer dan wij ons realiseren een bron van inspiratie voor de huidige generatie Vlaamse architecten is. Een bijzonder oeuvre dat op een paar uur rijden integraal te bezoeken is. Bij interesse organiseer ik graag een excursie, u weet me te vinden...

Oscar Vos

¹ Like Bijlsma, 'Leven naar de natuur', Oase 55